

Tijd voor de hooivorken

[EWALD ENGELEN](#)

Luxleaks, Swissleaks, de Panama Papers en nu de Paradise Papers: voor de zoveelste keer verschaft een stapel documenten ons een inkijkje in de schimmige wereld van belastingontwijking door de allerrijksten op aarde. En voor de zoveelste keer blijkt: hoe groter, hoe rijker, hoe machtiger, hoe meer je je kunt onttrekken aan de regels.

Het is weer zover: het duo Obermaier & Obermayer van de *Süddeutsche Zeitung* heeft beet. Nadat zij eerder over ongekend omvangrijke lek van het louche Panamese advocatenkantoor Mossack Fonseca berichtten, hebben de journalisten nu ruim dertien miljoen documenten toegestopt gekregen. De data is afkomstig van 21 anonieme bronnen en [bevat](#) een schat aan informatie over de financiële activiteiten van het gerenommeerde Brits advocatenkantoor Appleby en een Singaporese vermogensbeheerder. Beide zijn spillen in het web van internationale belastingontwijking.

De onthullingen zijn brisant. Van de Britse koningin tot de Ierse popgroep U2; van Apple, Nike, Uber, Facebook en Glencore tot Justin Trudeau en Donald Trump: allemaal komen ze er in voor. Volgens de *Süddeutsche* zijn de namen van maar liefst 120 politici uit 50 landen in de documenten terug te vinden. Alleen in Duitsland zijn er al meer dan duizend individuen en bedrijven in de documenten getraceerd.

"Met een beetje mazzel kunnen we lekker zelf gaan zoeken of de koninklijke familie in de Paradise Papers voorkomt"

Ook Nederland staat er fraai op: de *Süddeutsche* heeft aan de hand van het geval Nike een boekje opengedaan over Nederlandse fiscalisten die via het merkenrecht en wat fiscale creativiteit de Amerikaanse sneakerfabrikant jarenlang in staat hebben gesteld om geen tot weinig vennootschapsbelasting op zijn winsten af te dragen. Het wachten is op meer Nederlandse onthullingen.

Met een beetje mazzel stelt het onvolprezen internationale journalistencollectief ICIJ — net als het dat eerder met de *Panama Papers* ook deed — de documenten open voor iedereen en kunnen we lekker zelf gaan zoeken of de koninklijke familie er in voorkomt. Of onze multinationals, of een voetballer of een omhooggevallen sociaaldemocraat.

In- en inkeurig

Wat is er nieuw aan? Dit weten we toch allang? Ja en nee. Ja, omdat u en ik natuurlijk allang in de smiezen hebben dat wetten en regels er zijn voor de sukkels, en niet voor de rijken en brutalen. Dat het mondiale kapitalisme neerkomt op een verzorgingsstaat voor miljonairs en multinationals kan na [#luxleaks](#), [#offshoreleaks](#), [#swissleaks](#) en [#panamapapers](#) voor niemand meer een geheim zijn.

En toch ben ik zeer verguld met deze nieuwe blik op de buitengaatsse machinaties van het grootkapitaal in al zijn verschijningsvormen. In de eerste plaats omdat deze onthullingen niet alleen over de aristocratische kleptocratie van extreem rijken gaat, maar ook over het grootkapitaal. Het

laat zien hoe ondernemingen als Glencore, Nike en Apple hun belastingplicht ontwijken. De nieuwe onthullingen tonen namelijk loepzuiver aan dat rijken en bedrijven van exact dezelfde advocatenkantoren, accountants, belastingparadijzen en financiële instellingen gebruiken.

Belastingontwijking is een grote opgestoken middelvinger naar de samenleving

De smoezeligheid die Mossack Fonseca nog had aankleven, is bij de *Paradise Papers* vervangen door de in- en inkeurige respectabiliteit van advocaten uit de Londense *City*. Met een glansrol voor gerespecteerde kantoren als KPMG, Deloitte, PwC en EY die in Nederland (veel) meer dan een kwart van hun omzet halen uit belastingontwijking.

Met name EY is in deze een boef. De *Paradise Papers* stellen ons in staat een glimp te ontwaren van de mondiale ‘*wealth protection industry*’ die rijken, machtigen en schaamtelozen in staat stelt te doen waar wij alleen van kunnen dromen: zelf beslissen of en waar we belasting willen betalen. Voor hen is belasting vrijwillig, voor ons verplicht. Voor hen minimaal, voor ons toch al bijna de helft van ons inkomen. Fiscale apartheid, heb ik het ooit [genoemd](#).

Ze tonen tevens aan dat wat voor de eersten geldt, onverkort van toepassing is op de tweede. Belastingontwijking is een grote opgestoken middelvinger naar de samenleving: wel de lusten, niet de lasten. Wel gebruik maken van onze collectieve investeringen in rechtszekerheid, infrastructuur, onderwijs, zorg en welzijn, maar er niet voor op willen draaien.

De bedragen waar het hier om gaat zijn astronomisch. Volgens de Franse econoom en ontwijkings-specialist Gabriel Zucman [sluizen](#) multinationals op jaarbasis meer dan 600 miljard euro aan winsten weg via belastingparadijzen. De grootste draaischijf daarin: Nederland. Ongeveer één zesde van alle buitengaatsse winsten van Amerikaanse multinationals verdwijnt in de heffingsvrije vortex van belastingparadijzen via een Nederlandse brievenbusmaatschap

Daarbovenop komen de plutocraten, die volgens diezelfde Zucman bijna achtduizend miljard euro aan vermogen in belastingparadijzen hebben [gestald](#) — voldoende om ieder mens op deze planeet duizend euro in de zak te stoppen. Roof op klaarlichte dag

De gevolgen zijn bekend: terwijl de factor kapitaal steeds minder bijdraagt aan de schatkist, is de belastingdruk op arbeid en consumptie alleen maar toegenomen. Neem Nederland: in 2000 [bedroeg](#) de opbrengst aan vennootschapsbelasting 33,2 miljard euro, tegen 47,1 miljard voor de loon- en inkomstenbelasting. In 2017 [was](#) dat nog maar 21,8 miljard euro, tegen 55,4 miljard euro aan loon- en inkomstenbelasting. De 12 miljard die multinationals tussen 2000 en 2017 minder zijn gaan betalen, hebben wij met acht miljard extra afdrachten aan inkomstenbelasting mogen compenseren.

Laat er geen misverstand over bestaan: we hebben het hier over roof op klaarlichte dag. En de daders zijn mannen in keurige pakken, die op intieme voet staan met de politici die worden geacht ons te representeren en onze belangen hoog in het vaandel te hebben staan.

Het is een bekend verschijnsel. Hoe groter, hoe rijker, hoe machtiger, hoe meer je je kunt onttrekken aan de regels waar het *hoi polloi* zich wel aan moet houden.

"Laten we elkaar geen mietje noemen: de Zuidas tippelt hier op"

Het lijkt een beetje op de situatie van banken: als wij onze zorgpremie niet kunnen betalen, worden we ons huis uitgezet; als banken failliet gaan, krijgen ze 135 miljard euro toegestopt. Zo is het ook met regels, wetten en belastingen. Sukkels zoals wij moeten ons er gewoon aan houden en ontkomen er niet aan onze belastingen op te hoesten, omdat anders deurwaarders en onteigening dreigen. Maar als je groot, machtig en gewetenloos bent, gelden andere regels. Dan staat er een leger van adviseurs voor je klaar, dat je helpt bij het wegsluizen van alles wat maar belastbaar is. Advocaten, fiscalisten, brievenbusbeheerders, banken — ze verdienen er een riante boterham aan.

Rovershol

En laten we elkaar geen mietje noemen: de Zuidas tippelt er op. Nederland is een van de grootste belastingparadijzen voor — met name — Amerikaanse multinationals. En de verwevenheid van onder- en bovenwereld is in het moreel corrupte Nederland zo groot, dat de Kamer het in 2013 bestond een mede door de PvdA gesteunde motie aan te nemen. De boodschap daarvan: het kabinet werd [opgeroepen](#) de aantijging dat de Zuidas een rovershol was, actief te bestrijden.

De tweede reden waarom ik dus blij ben met de Paradise Papers, is omdat deze moreel abjecte bezigheid door ambtsdragers nu niet langer weggezet kan worden als iets exotisch, iets dat niet op Nederland en de Zuidas slaat.

Met de Panama Papers [stelde](#) staatssecretaris Wiebes nog dat ‘de Belastingdienst actief zal kijken of daar gegevens bij zitten die bruikbaar zijn voor de belastingheffing.’ en dat ‘Nederland zich immers sterk [maakt] voor de aanpak van belastingontduiking en fraude.’ Maar nu gaat het niet om ontduiking, maar om ontwijking. Dat wil zeggen: het ontlopen van je belastingplicht door optimaal gebruik te maken van mazen in de wet — mazen die daar door het lobbyen van je eigen belastingadviseur in terecht zijn gekomen.

Het is een Godsgeschenk dat de kosten van ontwijking nu eindelijk eens op straat komen te liggen

En dat ontwijken mag dan (gek genoeg) volkomen legaal zijn, moreel is het volkomen verwerpelijk — en bovendien politiek levensgevaarlijk. Zeker in een tijdsgewricht waarin burgers er steeds meer achter komen dat het mondiale kapitalistische systeem een spel is met valse kaarten.

Het is wat mij betreft dan ook een Godsgeschenk dat de kosten van ontwijking nu eindelijk eens op straat komen te liggen. Al was het maar omdat het ministerie van Financiën nu niet zo makkelijk wekomt met dit soort obligate persberichten — ook al doet de nieuwbakken minister nog zo zijn best. In *De Telegraaf* [lezen](#) we immers dat de Paradise Papers volgens Wopke Hoekstra ‘de lijn van het regeerakkoord en de zorgen die er in de samenleving over zijn’ ‘herbevestigen’.

‘De lijn van het regeerakkoord en de zorgen die er in de samenleving over zijn’ – hoe krijg je het in hemelsnaam in een zin geperst. Als je de zorgen in de samenleving hierover serieus wil nemen, dan betekent dat een forse belastingverhoging voor het grootkapitaal en een onmiddellijke sluiting van het belastingparadijs aan de Zuidas. Maar in het regeerakkoord gebeurt exact het tegenovergestelde. De dividendbelasting wordt afgeschaft, het vennootschapstarief wordt verlaagd en het grootkapitaal

krijgt volgens *Het Financieele Dagblad*na 2020 een extra douceurtje ter waarde van 2 miljard euro — terwijl huishoudens er [3,1 miljard euro](#) op achteruit gaan.

Met andere woorden: als de Paradise Papers iets duidelijk maken, is het dat het de hoogste tijd is om de hooivorken uit de schuur te pakken en met veel ketelmuziek naar Den Haag op te trekken.

OVER DE AUTEUR

Ewald Engelen

Gevolgd door 672 leden

FTM-columnist van het eerste uur, financieel geograaf aan de UvA en actief voor de Partij voor de Dieren.